

18.11.2020

Suoma, Norgga ja Ruota Sámi áššiid ovddasvástideaddji ministariid ja Sámedikki sátnejodiheaddjiid čeahkkin

Ášši: 1. Davviriikkalaš sámesoahpamuša joatkkagiedahallan, Sáhkavuorru Sátnejodiheaddji Tuomas Aslak Juuso, Suoma Sámediggi

Buorit ministarat ja Sámedikkiid ságajodiheaddjit, lean ilus das, ahte davviriikkalaš sámesoahpamuš lea bajiduvvon ságastallamii otná beavve čeahkkinis, dasgo soahpamuša ovddideapmi lea duodaige dehálaš. Leat dakkár dilis, gos vuoddbargu ja ráddádallamat leat čađahuvvon, muhto muhtun áššiid buohta mii dárbašit lassidoaimmaid dakkár loahppabohtosa áigáioažžuma várás, mii vástida ráddádallamiid buot oassebeliid vuordámušaid.

Nugo Sámi parlamentáralaš ráđi 7.6.2018 beaivádan reivves golmma stáhta ráddēhussii ovdan buktojuvvo, Davviriikkalaš sámesoahpamuša nannejuvvon soahpamušteavsttas leat Sámedikkiid oainnuid mielde ain dehálaš nuppástusdárbbut sihke eahpečielga ja dulkonvuloš áššit.

Erenomážit soahpamušhápmosa láidehusoasi 10. bihttá gehččo leat problemáhtalaš, dasgo áššedovdiárvoštallamiid mielde dan sáhtta dulkot nu, ahte stáhta sáhtta vel mañimus muttus mearridit geain lea jienastanvuoigatvuohta Sámedikkis. Riikkaidgaskasaš vuoigatvuođa áššegirjjiid nugo siviila- ja politihkalaš vuoigatvuođaid soahpamuša ja ON:id eamiálbmogiid julggaštusa mielde sápmelaččain galgá goittotge leat iešmearridanvuoigatvuohta dakkár áššiin.

ON:id olmmošvuoigatvuođakomitea lea guovvamánu 1. beavve 2019 ovdan buktán iežas oainnu sámiid vuoigatvuođaide erenomážit justa iešmearridanvuoigatvuhtii váikkuheaddji proseassain. Olmmošvuoigatvuođakomitea attii guokte čovdosa, main válđojuvvo bealli dasa, ahte Sámedikki válgaproseassa lea iešmearridanvuoigatvuođa ollašuhhtinproseassa oassi ja dehálaš sámeservoša eallinfámu ja buorredili seailuheami várás. Komitea geahčai, ahte Suoma dáhpáhus, mas alimus hálddahusriekti lea vuostá Sámedikki válgalávdegotti ja stivrra oainnu dohkkehan olbmuid Sámedikki válgalogahallamii oppalašvikkedallama vuodul, loavkida siviila- ja politihkalaš vuoigatvuođaid soahpamuša 25 artikla sihke okto ja ovttas 27 artiklain ja nu ahte lea dulkojuvvon 1 artikla olis.¹

Komitea maiddáí gávnna, ahte KP-soahpamuša “27 artikla bokte, nu ahte lea dulkojuvvon ON:id eamiálbmotjulggaštusa ja oktasašsoahpamuša 1 artikla olis, suodjaluvvo eamiálbmogiid luohpatkeahtes vuoigatvuohta “mearridit friddja politihkalaš sajádagas ja ovddidit friddja ekonomalaš, sosiálalaš ja čuvgehuslaš diliideaset”^{2,3}

Eamiálbmotvuoigatvuođaid julggaštusa oasil komitea čovdosiin čujuhuvvo earret eará artiklai 33, man mielde ”*eamiálbmogiin lea vuoigatvuohta mearridit iežas identitehtas dahje lahttovuođas iežas*

¹ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.11, s. 12.

² Eamiálbmogiid vuoigatvuođain addon ON:id julggaštusa 3 artikla.

³ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.8, s.10. Eamiálbmogiid vuoigatvuođain addon ON:id julggaštusa 3 artikla; 4 artikla.

Gč. maiddáí kommeanta nr 12, 1 artikla (iešmearridanvuoigatvuohta) (1984), 2. čuokkis.

vugiid ja árbevieruid mielde (...) ja vuoigatvuohta mearridit doaibmaorgána ráhkadusas ja válljet daid lahtuid iežas meannudemiid čuovvumiin.”, sihke čujuhuvvo artikla 8 čuoggái 1, man mielde ”eamiálbmogiin ja daidda gullevaš ovttaskas olbmui lea vuoigatvuohta dasa, ahte dat eai bággosuddaduvvo iige sin kultuvra duššaduvvo.”⁴

Sávange Suoma Sámedikki ságajodiheaddji doaimmas, ahte joatkkášeimmet lagas oktasašbarggu olis davviriikkalaš sámesoahpamuša ovddideami nu, ahte soahpamušhápmosis leahkki eahpečielggasvuodát divvojuvvojit nu, ahte sáhtášeimmet buohkat leat ovttá oaivilis davviriikkalaš sámesoahpamušas ja juksat eakti ovttaráđalašvuoda, man ovdii mii leat juo bargan duháhiid bargodiimmuid áiggiid mielde. Min mielas mii leat ođđalágan dilis erenomážit ovdalis máinnašuvvon olmmošvuoigatvuođakomitea ávžžuhusaid dihtii, mii eaktuda mis buohkain ahte guorahallat soahpamušhápmosa sisdoalu ođđa čalmmiiguin.

⁴ CCPR/C/124/D/2668/2015, 6.6, s 10.